

*KÓNYA Péter*¹:

Sztropkó – a felső-magyarországi reformáció ismeretlen fejezete²

Abstract. Stropkov – An Unknown Chapter of the Upper Hungarian Reformation

The history of the Reformation in the Upper Zemplin town of Stropkov has remained outside the interest of history and church history. Nevertheless, Stropkov was Protestant for several decades. The establishment of the Reformation in the town was made possible by the lordship of Peter and Gábor Perényi in the second third of the 16th century. The existence of a Reformed parish is evidenced by three mentions from the late 16th and early 17th centuries. The Protestant period in the history of Stropkov ended with a change of landlords when János Pethő of Gerse became the owner of the entire estate. Baron István Pethő invited Franciscans from Poland to the town, who re-Catholicized Stropkov in a short time. The town, along with the estate, thus became the first re-Catholicized area in the Zemplin region and one of the first in the whole of Upper Hungary.

Keywords: Stropkov, Reformation, Reformed Church, re-Catholicization, Franciscans

¹ University of Prešov / Eperjesi Egyetem: professzor, jelenlegi rektor; e-mail: peter.konya@unipo.sk.

² A tanulmány a VEGA 1/0527/23 *Pramene k dejinám reformácie a rekatolizácie a iných aspektov ich doby na Slovensku* című tudományos projekt keretében jött létre.

A reformáció és a rekatolizáció két olyan jelentős történelmi folyamat, amely döntő mértékben irányította a koraujkori Európa nemcsak szellemi, hanem társadalmi, kulturális, ill. politikai fejlődését. A reformáció Magyarországon is jelentősen befolyásolta mindegyik országrész további fejlődését. Hasonlóan a következő században az ellenreformáció az ország szellemi és nagymértékben politikai fejlődésének is irányt szabott.

Mind a reformáció, mind az ellenreformáció Felső-Magyarországon is egymástól eltérő, különös jelleget öltött, és sajátos következményekkel járt, összefüggésben a terület etnikai, társadalmi, gazdasági vagy politikai adottságaival.³

Felső-Magyarország már a középkortól etnikailag vegyes területet alkotott, ahol századokon át több etnikum lakott: magyarok, északon a szlovákok, nyugaton és a városokban a németek, és északkeleten a ruszinok. A felső-magyarországi szabad királyi városokban még Mohács előtt megjelentek a reformációt terjesztő lelkészek. Kassán Henckel János működött ezeken a területeken, őt pedig, ahogy a királyi udvarra távozott, Luther közismert híve, Schustel Farkas váltotta fel, aki még nem régen kiűzetett Eperjesről, ahol konfliktusba került a plébánia vezetésével.⁴ Még korábban, 1524-től, Szebenben prédikált János prédikátor.⁵ Így a szabad királyi városok lettek a reformáció első központjai. Már a század 20-as éveiben több előkelő mágnás és főméltóság vallotta magáénak Luther tanítását. Keleten a lutheri reformáció jelentős hívei és pártfogói közé tartoztak a következők: Perényi Péter koronaőr és kancellár, Perényi Gáspár, Drágffy Gáspár, Dersffy Ferenc, valamint a Csáky, Báthory és Bebek családok több tagja is.⁶ A

³ Felső-Magyarországot, mint a királyság legkeletibb, azaz a Habsburg-monarchiától legtávolabbi és legnagyobb országrészét, tizenhárom vármegye alkotta: Szepes, Sáros, Zemplén, Ung, Bereg, Ugocsa, Abaúj, Torna, Gömör, Borsod, Heves, Szabolcs és Szatmár. Területén öt, majd később hat szabad királyi város volt (Kassa, Eperjes, Lőcse, Bártfa és Kisszeben, 1660-tól még Késmárk), és a jelentős bányavidék – igaz, nem olyan gazdag, mint az ún. felső-magyarországi bányavárosokkal (Szomolnok, Rozsnyó, Gölnicbánya, Dobsina stb.). Az országrész központját Kassa képezte, ahol mind a felső-magyarországi főkapitányság, mind a Szepesi Kamara, valamint más állami hivatalok voltak elhelyezve.

⁴ BODNÁROVÁ, Miloslava (1998): Reformácia vo východoslovenských mestách v 16. storočí, In: Uličný, Ferdinand (szerk.): *Reformácia na východnom Slovensku v 16–18. storočí*. Prešov. 22.

⁵ BODNÁROVÁ, Miloslava (2000): Sabinov v stredoveku, In: Kónya Péter (szerk.): *Dejiny Sabinova*. Prešov. 109–110.

⁶ ZSILINSZKY Mihály (1907): *A Magyarhoni protestáns egyház története*. Budapest. 65–66.

harmincas években további mágnások is csatlakoztak a reformációhoz, köztük Drugethek (egyik legjelentősebb ősi arisztokrata család) is, akik rendszerint északkeleten, Zemplén és Ung vármegyékben birtokolták terjedelmes uradalmakat.⁷

Felső-Magyarország területén tartották 1546-ban az Eperjesi zsinatot, amelyet az egyháztörténelmi irodalom az első magyarországi lutheri zsinatnak tekint. Több fontos döntés között ott jött létre az első lutheri esperesség a királyság területén. Három évvel utána, 1549-ben az öt szabad királyi város kidolgozta és átadta a királyi biztosoknak az első magyarországi lutheri hitvallást: a Confessio Pentapolitanát.

A század közepén Felső-Magyarországon is megjelentek a svájci reformáció hívei, melyet követően a helvét irányzat villámgyorsan elterjedt. Néhány évvel később, 1561-ben a tarcali zsinaton a zempléni prédikátorok többsége fogadta a Kálvin és Béze által kidolgozott genfi hitvallást. A helvét reformáció rövid időn belül 11 vármegyét hódított meg magának a 13 felső-magyarországi vármegye közül – a szabad királyi városokon és két vármegyén kívül (Szepes és Sáros) az országrész egész területét. Ott, ahol az uraságok csak a század közepén fogadták el a reformációt, ill. mentek át a svájci reformációhoz, mint például a homonnai Drugethek vagy Perényiek, csak a helvét irányzat terjedt el. Így bizonyosan Sztropkón is.

Mivel Zemplén vármegye területén nem voltak királyi városok, a mezővárosok lettek a reformáció központjai. Ott, a nagy földesuraknak (Perényiek, Rozgonyiek, Homonnai Drugethek, Alaghyék, Mágócsiék) köszönhetően a század közepétől elterjedt a helvét reformáció, és a városok nemsokára az új, református egyház igazgatási és iskolai központjaivá váltak.

Más helyzet alakult ki azonban a katolikus vagy a rekatolizált mágnások uradalmaiban, ahol a földesurak elkezdték a református lakosság rekatolizálását. Közismert eset Homonna, amely a 17. század elejéig szintén erős református központ volt, és Drugeth György konverziója után alig két évtized alatt katolikussá vált, néhány tucat faluval egyetemben. Már kevésbé ismert, hogy ugyanabban az időben, vagy még inkább néhány évvel korábban, egy másik felső-zempléni mezővárost, Sztropkót, és további környékbeli szlovák református falvakat rekatolizált a katolikus földesúr. Sajnos mind Sztropkó reformációjáról, mind pedig ellenreformációjáról nagyon kevés adat maradt fenn.

⁷ RÉZ László (1899): *A Drugethek és Homonna reformációja*. Sátoraljaújhely. 60.

Sztropkó mezőváros Zemplén vármegye északi részén, majdnem közvetlenül a lengyel határ mentén terjedt el, és a 15. századtól nemcsak vásárjoggal rendelkezett, hanem egy hatalmas, mindössze 28 falut felkaroló uradalom központja volt. A város, az uradalom és a sztropkói vár ura a 15. századtól a Perényi család volt.

A mohácsi csata után Sztropkó elkerülte ugyan a török pusztítást, de a következő évtizedre a belső hatalmi harcok központjává lett, amit főleg urainak, Perényiék politikai tevékenységének köszönhetett. Még a század első felében, az oszmán hódítás nyomása alatt áthelyezte Perényi Péter családi székhelyét Zemplén vármegye területére, Sárospatak várába. E sárospataki domíniumba tartozott annak idején Sztropkó és uradalma is.⁸

A dinasztikus harcok alatt Sztropkót gyakran veszélyeztették mind Ferdinánd, mind János király hadai, esetenként lengyel szövetségesei. Más 1527 decemberében nagyszámú katonaság tartózkodott a város környékén. A városi tanács a Bártfáról behozott fegyverekkel erősítette védelmét. A következő három éven át, 1540-ig viszont többször foglalták el Sztropkót Ferdinánd, János király, Hieronymus Lascy vagy Kassa katonái.⁹

Perényi Gábor halála után Sztropkó és uradalma átkerült az uralkodó tulajdonába. Miksa király azonban nem sokáig tartotta meg magának a határmenti uradalmat. Hasonlóan, mint a többi, elkobzással vagy más úton szerzett vagyont, Sztropkót is tovább adományozta, éspedig egy kevésbé ismert, de az uralkodóhoz hű, katolikus mágnásnak, Gersei Pethő Jánosnak. Azt egyébként még 1565-ben meg is ígérte neki.¹⁰ A sztropkói uradalmat I. Miksa király Pethő Jánosnak az 1568. szeptember 28-án kelt adományokirattal ajándékozta, 20 ezer forint befizetése ellenében. Mivel ez ellen Perényi Gábor özvegye tiltakozott, néhány hónappal később felemelte ezt az összeget 35 ezer forintra.¹¹ Az adomány Sztropkó városára és várára s vele együtt 42 felső-zempléni falura vonatkozott.¹²

⁸ MNL OL Budapest, UC, 4/48: *A Perényi birtokok összeírása*, 1557.

⁹ BEŇKO, Ján (1994): *Stropkov*. Košice. 48.

¹⁰ I. m. 52.

¹¹ I. m. 52; ROVNÁKOVÁ, Stanislava (2019): Rod Petheő. História a genealógia rodu, In: Kušník, J. (szerk.): *Nové obzory*. 35. Prešov. 20–21.

¹² ŠA Prešov (Štátny archív Prešov – Eperjesi állami levéltár), Pető Stropkov, 88: A donáció leírása 1569-ből.

Sztropkó a reformáció korába a kőtemplommal rendelkező katolikus plébánia székhelyeként lépett be. Akár az egész országban, ott is már néhány évvel a mohácsi csata után a reformáció döntő módon irányította a felekezeti viszonyokat. A város akkori földesura, Perényi Péter is a reformáció fontos támogatói közé tartozott. Még a század harmincas éveiben fogadta Luther Márton tanítását, és sárospataki székhelyébe meghívta a híres reformátort, Gálszécsi Istvánt.¹³ Más uradalmaiban is támogatta az új tanítás híveit, akiket elhelyezett saját parókiáiba, mint például Siklósi Mihályt, a tőketerebesi s később sátorlajújhelyi prédikátort.¹⁴ Néhány évvel később rövid ideig tevékenykedett a városban a Zwingli és Kálvin elveit hirdető Kálmáncsehi Sánta Márton. Sárospatakra viszont Dévai Bíró Mátyás, a híres „Magyar Luther” került, aki akkor konfliktusba keveredett a lutheri álláspontot szigorúan tartó Perényivel.¹⁵ Nagy gondot fordított Perényi Péter az iskolaügy fejlesztésére. Sárospatakon átszervezte és átépítette a helyi iskolát, és az így létrehozott lutheri gimnázium alapja lett a híres református kollégiumnak.

Perényi Péter halála után özvegye és fia, Perényi Gábor folytatta a reformáció terjesztését, amely időközben a svájci irányt követte. Akkor meghívták Sárospatakra Kopácsi István reformátort, aki már nyíltan prédikált Kálvin elvei szerint.¹⁶ Befolyása alatt 1561-ben a tarcali zsinaton a zempléni prédikátorok többsége elfogadta Kálvin és Béze genfi hitvallását. A zsinatot Kopácsi István hívta össze, amelyen az egri egyházmegye területén működő helyveti prédikátorok többsége részt vett. A Tarcali hitvallás több alapvető ponton különbözött az Augusztánától: elutasította a püspöki hivatalt és az ostyát.¹⁷ Ebben viszont a prédikátorokkal nem egyezett meg Perényi Gábor, aki továbbá is hű maradt a lutheri elvekhez, s ugyanazt követelte az uradalmában működő lelkészekről.

Csak Perényi Gábor halála után vált lehetővé a svájci reformáció teljes győzelme Zemplén vármegye egész területén. Sztropkón azonban a fejlődés más irányba indult. Perényiek után az uralkodó Pethő Jánosnak adományozta a mezővárost a nagy kiterjedésű uradalommal együtt. Pethő egyike volt az utolsó magnásoknak, aki nem volt híve semmilyen protestáns vallásnak, hanem hű maradt a katolicizmushoz.

¹³ DIENES Dénes (szerk.): *A történelmi Tiszáninneni Református Egyházkerület*. [kézirat]. 12–13.

¹⁴ I. m. 14.

¹⁵ I. m. 16–20.

¹⁶ I. m. 21.

¹⁷ I. m. 43–44.

A források hiánya miatt nagyon nehéz képet alakítani a sztropkói vallási életéről a 16. század második felében. Abból kiindulva azonban, hogy a következő század elejéről bizonyítékok vannak protestáns lelkészek jelenlétére Sztropkón, feltételezhetünk néhány dolgot. Elsősorban biztos, hogy a város lakosai legkésőbb a 16. század második felében fogadták a reformációt, valószínűleg Perényi Péter reformatori munkásságának köszönhetően. Mivel Perényi Péter és Gábor nem túrték meg birtokaikon a reformátusokat, feltételezhető, hogy Sztropkón sem működtek a 60-as évek végéig református prédikátorok, csak a lutheri elvek követői. Kérdőjeles és bizonytalan a sztropkói protestantizmus további sorsa az uradalom tulajdonosváltása után. Mivel a protestáns lelkészek legalább a 17. század első évtizedéig a városban maradtak, tudható, hogy Pethő János nem avatkozott a lakosok vallási életébe. Nagy valószínűséggel nem lehet megmondani, melyik protestáns valláshoz tartoztak a sztropkói prédikátorok. Ismét csak feltételezhető, hogy úgy, mint Homonnán, Nagymihályban vagy Varannón, áttértek a svájci reformációra, és reformátusok lettek, nem lehet azonban azt sem kizárni, hogy hasonlóan, mint Varannó környékén, megmaradtak a lutheri állásponton.

Mindössze három forrás, vagy inkább korabeli említés maradt fenn a sztropkói protestáns lelkészekről. Az első a helybeli protestáns lelkészek dézsmajegyzékei 1598-ból, ill. 1601-ből. Ezek a sztropkói protestáns, valószínűleg református prédikátorok voltak: Sziszbálint 1598-ban és Polonus Bálint 1601-ben.¹⁸ A mezőváros protestáns, valószínűleg református lakosságára¹⁹ nem utal közvetlenül az a tény, hogy az 1580-as évektől Sztropkó teljesen abba hagyta a dézsmafizetést az egri püspök felé. A harmadik forrás volt a dicális összeírás 1602-ből, amelyben a taxalisták között szerepelt a helyi prédikátor.²⁰

Valószínű, hogy a 16. század második felében nem volt Sztropkón más felekezetű lakosság, mint protestáns, ill. református. Csak feltételezhetjük az ortodox vallású jobbágyok, leginkább zsellérek jelenlétét, akik ideköltöztek a környékbeli falvakból. Legnagyobb számban bizonyosan a helyi majorságban laktak, s így nem szerepeltek a dicális vagy az úrbéri összeírásokban. Ugyanúgy semmilyen forrás nem bizonyítja a zsidók jelenlétét a városban, noha nem lehet kizárni, hogy Sztropkón rövidebb vagy hosszabb időre nem tartózkodtak lengyel zsidó kereskedők.

¹⁸ ZOVÁNYI Jenő (1928): Protestáns lelkészek nyugtatóványai régi tizedjegyzékek mellett, In: *Magyar protestáns egyháztörténelmi adattár XIII.* Budapest. 136.

¹⁹ Mivel a református egyház már a 60-as években létrejött, és jóval korábban szakított a római katolikus egyházzal, mint a lutheri.

²⁰ MNL OL Budapest, E 158, 57, Taxalistae 1602.

Már a középkortól fogva része volt a sztropkói parokiának az iskola. A helyi, mezővárosi, ill. plébániai iskola már a 15. századtól forrásokkal bizonyítható. Már 1409-ben beiratkozott ugyanis a krakkói egyetemre egy bizonyos Sztropkói István, ami világosan bizonyítja az iskola létezését, legkésőbb a 15. század elejéről. Utána több sztropkói diák tanult tovább ezen az egyetemen.²¹ Ebben a korszakban az iskola nem nagyon különbözött a középkori iskolától. A tanítást a helyi plébános vezette, közvetlenül a plébánián. A sztropkói tanítót először 1515-ben említik (Brassói János). Az első helyi rektor, Leonard, 1540-ben kerül említésre a forrásokban.²²

A 17. század első éveit jelentős változásokat hoztak a város felekezeti fejlődésében a rekatolizáció következtében, amelyet abban a korszakban Felső-Magyarországon csak néhány katolikus mágnás terjesztett. Hasonlóan Homonnai Drugeth Györgyöz és fiához, Bálinthoz, Sztropkón is megjelentek a rekatolizátorok, a Pethő grófok személyében. Nekik köszönhetően a város nagyon hamar visszatért a katolikus egyházhoz.

Világos, hogy Sztropkó lakossága a 17. század első éveiben református (vagy lutheri) volt, ahogy azt bizonyítják az említett források. Lelki szükségleteiket a felsorolt összeírásokban említett protestáns (református) lelkészek elégítették ki.²³ Ezek a prédikátorok legkésőbb a 17. század második évtizedéig maradtak a városban, mivel a zempléni református espereseket az első egyházlátogatási jegyzőkönyvek már nem említik.

Törés Sztropkó felekezeti fejlődésében legkésőbb II. Pethő István báró alatt következett be. A Pethő család amúgy is a katolikus egyház erős támogatói közé tartozott, és már II. Pethő István apja, I. Pethő István is lépéseket tett a ferencesek betelepítése érdekében, amikor 1609-ben a szomszéd lengyel területekről, Krosno városából hívta be őket. Minden bizonnyal nem kis szerepe volt ebben lengyel feleségének is (Kiscsanka Anna Ciechanowcyból). Két évvel utána bekövetkezett korai halála a nádor sikertelen erdélyi hadjárata során azonban meghiúsította szándékát.

Így terveit fia vitte tovább, aki már több sikerrel valósította meg a kezdeményezést egy ferences kolostor alapítására Sztropkón, amely idővel átvette a város vallási életének irányítását.²⁴ Így 1616-ban kezdte el Sztropkó rekatolizálását, amikor is Lengyelországból

²¹ BEŇKO (1994), 35.

²² I. m. 44.

²³ MNL OL Budapest, E 158, 57, Taxalistae 1602.

²⁴ BEŇKO (1994), 35.

meghívta Radzinowski Benedek ferences apátot, és még ugyanabban az évben kolostort alapított a városban. Az épületet egy olyan parlagon lévő paraszttelken emeltette, amelyhez mezők és rétek is tartoztak a határban. Ezt nagybátyjával, Pethő Ferenc jászói préposttal együtt Radzinowskinak és négy szerzetestársának ajándékozta.²⁵

Természetesen a lengyel ferenceseket a lakosság nem kis ellenszenvvel fogadta. De a szerzeteseknek nemcsak a protestáns lakosok ellenségeskedésével kellett szembenéznük. Egyik fő ellenfelük I. Pethő István özvegye, Kiscsanka Anna lett. Az özvegy nem akart kibékülni a leányai örökségének tekintett birtokának feldarabolásával. Így 1618 márciusában tiltakozott az adomány ellen, és a paraszttelkek visszaadatását követelte.²⁶ Minden bizonnyal ezért történhetett, hogy a ferencesek végül elhagyták az új kolostort és Sztropkót, és visszatértek Lengyelországba.²⁷ Ezután Bethlen Gábor hajdúi haladéktalanul megszállták a várost, és megsemmisítették a kolostor épületét, így megakadályozva a ferencesek visszajövetelét.²⁸

Erre csak 1619-ben került sor, amikor a felkelés és a hajdúk visszavonulása után a város újból a Pethő család birtokába került. A már említett Pethő Ferenc jászói prépost ekkor újból meghívta a városba Radzinowski Benedeket és a lengyel ferenceseket. Ez 1622-ben már mint a sztropkói kolostor guardianja, a magyarországi provincia biztosával együtt szerződést kötött a Pethő családdal, amelynek értelmében a ferencesek meg voltak bízva a helyi plébánia vezetésével. Magukat viszont arra kötelezték, hogy erkölcsileg példaértékű életet fognak élni, és nem fognak sérteni semmilyen idegen, főleg földesúri jogokat, köztük a bor- és sörkimérésre vonatkozókat. A Pethő család tagjai a szerzetesek fenntartására és védelmére kötelezték el magukat, azonban mindezt ingatlan vagyonuk adományozása nélkül tették.²⁹

A sztropkói ferences kolostor évi jövedelmeinek legrégebbi összeírása 1629-ből maradt ránk. Eszerint a szerzetesek Pethő Ferenc jászói préposttól a következőket kapták: 10 köböl rozst, 4 köböl árpát, 4 köböl csicseri borsót, 8 köböl borsót, 12 köböl zabot, 8 hordó sört, két ökröt vágóállatként, három hizott disznót és két sókövet.³⁰

²⁵ I. m. 61.

²⁶ ŠA Prešov, Pethő Stropkov, 148.

²⁷ BEŇKO (1994), 61.

²⁸ I. m. 62.

²⁹ I. m. 62.

³⁰ ŠA Prešov, Pethő Stropkov, 166.

Pethő Zsigmond báró 1665-ben alapítványt hozott létre a sztropkói ferences kolostor számára. Az alapítványi okirat tanúsága szerint a század második felében jelentősen kibővült a kolostor személyzete, amely már kilenc szerzetesből és három laikusból állt. A báró az alábbi évenkénti szállításokra kötelezte el magát irányukban: 20 köből búza, 40 köből rozs, 12 köből árpa, 2 köből köles, 10 köből hajdina, 24 köből zab, 4 köből borsó, 6 hordó bor, 24 hordó sör, hat hizott disznó, 60 icce vaj, négy hordó savanyú káposzta, hat sókő, négy szekér tűzifa és 100 rajnai forint hús- és fűszervásárlásra. A ferencesek vezették a városi plébánosi hivatalt és gondozták a vártemplomot. A plébániatemplomban két szerzetesnek kellett prédikálnia, egy lengyelnek és egy magyarnak. Az Alapítvány további előírásai megerősítették az 1622-es szerződésben foglaltakat az ingatlanszerzés, kereskedés vagy sör- és borkimérés tilalmáról. A továbbiakban a ferencesek kötelezték magukat vásár- és ünnepnaponkénti, valamint az elhunyt földesurakért tartandó misézésekre.³¹

Hét évvel később az alapítvány már valamivel szegényebb ellátást biztosított a ferenceseknek, ui. Pethő Gáspár gróf 1672-ben a következő évi járulékokat ígérte meg nekik: hat köből búza, nyolc köből rozs, két köből káposzta, négy köből borsó, egy köből lencse, négy köből hajdina, négy köből árpa, húsz icce vaj, két hordó juhtúró, négy hizott disznó, 27 rajnai forint hús- és fűszervásárlásra, 24 hordó sör, két hordó bor, 30 szekér tűzifa, nyolc rajnai forint gyertyákra, papírra és irodaszerekre. A ferencesek az idő tájt a vártemplomot gondozták, ahol miséztek is. A város lakosai kötelesek voltak nekik dézsmát fizetni és különböző szolgáltatásokat tenni.³²

Az utolsó szerződést a sztropkói ferencesek ellátásáról Pethő Zsigmond báró kötötte Tiburcius Hermanowskival 1674-ben. Ez tizenkét szerzetest érintett, akiknek az uradalom évente a következőket adományozta: 25 köből búza, 50 köből rozs, 12 köből árpa, két köből köles, 10 köből hajdina, 40 köből zab, négy köből borsó, 12 hordó bor, 24 hordó sör, öt hizott disznó, 80 icce vaj, négy hordó káposzta, hat sókő, 50 szekér tűzifa, hat tinó, 100 tallér ruházatra, 20 forint hal helyett, 20 mécses olaj, öt szekér széna, 32 libát, 64 tyúk, négy birka és négy üsző.³³ Pethő Zsigmond halála után viszont fiai

³¹ I. m. 280.

³² I. m. 330.

³³ BEŇKO (1994), 67.

már a következő évben csökkentették e nagylelkű ellátást hat szerzetesre és a nekik járó élelmiszermennyiségre, noha 1686-ban azt ígérték, hogy ha a hazai válság elmúlik, újból teljes kapacitásával fogják működtetni.³⁴

A sztropkói szerzetesek viszont más személyektől is kaptak ajándékokat, pénzt és ingatlanokat. Új alapítványt a kolostor számára Perényi Mária alapított 1706-ban 500 Ft-nyi értékben, amiből tartaniuk kellett egy misét minden kedden a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére, egy másikat pedig havonta egy csütörtökön Krisztus agyonkínzása tiszteletére. Mindegyik miseért kaptak hat forintot.³⁵

Komoly problémákat és károkat okoztak a sztropkói ferenceseknek az utolsó Habsburg-ellenes felkelések. Mivel annak idején nem voltak már a városban reformátusok, a plébánia továbbra is a szerzetesek gondozásában maradt. Különböző problémák miatt 1705-ben Zemplén vármegyéhez fordultak védelemért és segítségért.³⁶

A város rekatolizálása után, amikor a ferencesek közbenjárása révén az teljes lakosság katolikus lett, 1675-ben az uraság új kolostort kezdett építeni egy hozzá tartozó templommal, és átépíttette a régi vártemplomot.³⁷ Ezt viszont a század végéig nem sikerült befejezniük, s így 1698-ban a ferencesek a vármegyéhez fordultak segítségért.³⁸

A sikeres rekatolizáció közvetett módon más felekezet is bevonzott Sztropkóra. Ilyen volt a jelentéktelen számú görögkatolikus lakosság, amely kis létszámban szüremkedett be a környékbeli ruszin falvakból. A 17. század végén, 1691-ben belépett Sztropkó a görögkatolikus egyház történetébe. November 17-ére hívták össze a városban a görögkatolikus zsinatot, amelyen a felső-zempléni ortodox papok jelentkeztek az Ungvári unióhoz.³⁹

³⁴ MNL OL Budapest, 449.

³⁵ ŠA Prešov, Pethő Stropkov, 594.

³⁶ MNL BAZML ZL Sátorajújhely, SFL, IV. 2001 p. Vegyes közgyűlési iratok 1560–1849 (1898). Mondy Miklós által rendezett iratok, 1. csomó, No. 1–170, 1560–1701, No. 168.

³⁷ BEŇKO (1994), 67.

³⁸ MNL BAZML ZL Sátorajújhely, SFL, IV. 2001 p. Vegyes közgyűlési iratok 1560–1849 (1898). Mondy Miklós által rendezett iratok, 1. csomó, No. 113.

³⁹ UNGHVÁRY Ede: Sztropkó és várának története, In: *Adalékok Zemplén vármegye történetéhez 1912.* 355–356.

A város rekatolizálása után a helyi iskola is katolikus lett, melyet kezdetben minden bizonnyal a ferencesek vezettek. A sztropkói katolikus iskolát 1650-ben említik első ízben, amikor is az uradalmi urbárium elrendelte a lakosoknak az iskola és a rektor fenntartását.⁴⁰

Sztropkó, ez a felső-zempléni mezőváros az országhatáron, a 16. században a Perényi birtokokhoz tartozott. Annak idején elterjedt a városban a reformáció, és a középkori plébániát a vártemplomban átvették a református prédikátorok, akiket a források a 17. század első évtizedéig vezetnek vissza. Az uradalom tulajdonosváltásával azonban Sztropkóba megérkezett a rekatolizálás. Az új tulajdonosok, a Pethő család az utolsó katolikus mágnások közé tartozott. Pethő István és fia, II. Pethő István meghívta 1609-ben, ill. 1616-ban Sztropkóra a ferenceseket, akiket megbízott a plébánia vezetésével. A szerzetesek a földesurak támogatásával, legkésőbb az 1620-as években végrehajtották a város rekatolizálását. Így Sztropkó lett az első mezőváros Zemplén vármegyéjében, amely reformátusból katolikussá vált.

Felhasznált irodalom:

- *** MNL BAZML ZL Sátoraljaújhely, SFL, IV. 2001 p.
- *** MNL OL Budapest, E 158, 57, Taxalistae 1602.
- *** MNL OL Budapest, UC, 4/48: *A Perényi birtokok összeírása, 1557.*
- *** ŠA Prešov (Štátny archív Prešov – Eperjesi állami levéltár), Pető Stropkov, 88: A donáció leírása 1569-ből.
- BEŇKO, Ján (1994): *Stropkov*. Košice.
- BODNÁROVÁ, Miloslava (1998): Reformácia vo východoslovenských mestách v 16. storočí, In: Uličný, Ferdinand (szerk.): *Reformácia na východnom Slovensku v 16–18. storočí*. Prešov.
- (2000): Sabinov v stredoveku, In: Kónya Péter (szerk.): *Dejiny Sabinova*. Prešov. 109–110.
- DIENES Dénes (szerk.): *A történelmi Tiszáninneni Református Egyházkerület*. [kézirat].
- RÉZ László (1899): *A Drugethek és Homonna reformációja*. Sátoraljaújhely.
- ROVNÁKOVÁ, Stanislava (2019): Rod Petheő. História a genealógia rodu, In: Kušník, J. (szerk.): *Nové obzory*. 35. Prešov. 20–21.

⁴⁰ ŠA Prešov, Pethő Stropkov, 226.

UNGHVÁRY Ede: Sztropkó és várának története, In: *Adalékok Zemplén vármegye történetéhez* 1912. 355–356.

ZOVÁNYI Jenő (1928): Protestáns lelkészek nyugtatványai régi tizedjegyzékek mellett, In: *Magyar protestáns egyháztörténeti adattár XIII.* Budapest. 136.

ZSILINSZKY Mihály (1907): *A Magyarboni protestáns egyház története.* Budapest.